

Vergaderjaar 2020–2021

33 009

Innovatiebeleid

Nr. 98

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 februari 2021

Het kabinet hecht belang aan innovatiegericht inkopen door overheden. Hiermee kunnen overheden de markt stimuleren om met innovatieve en unieke nieuwe oplossingen te komen, waarmee zij haar publieke taken beter kan uitvoeren. Afgelopen kabinetsperiode zijn op dit terrein goede resultaten geboekt, die ik in deze brief graag toelicht. Ook wil ik u informeren over de invulling van de motie van het lid Bruins over innovatiegericht inkopen¹ van 5 november jl. Eerst wil ik echter stilstaan bij het belang van innovatiegericht inkopen.

Belang innovatiegericht inkopen

De overheid kan door middel van innovatiegericht inkopen de markt stimuleren om met innovatieve en unieke nieuwe oplossingen te komen om haar publieke taken beter te kunnen uitvoeren. Deze innovatieve oplossingen richten zich vaak op het goedkoper, duurzamer, sneller, betrouwbaarder of veiliger uitvoeren van publieke taken. Innovatiegericht inkopen zorgt voor succesvolle innovaties in het publiek domein en levert zo een positieve bijdrage aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen in den brede. Innovatiegericht inkopen is doorslaggevend gebleken voor de ontwikkeling van diverse innovaties in de ruimtevaart, nanotechnologie, microbiologie en ICT². Innovatiegericht inkopen verhoogt bovendien de R&D-uitgaven van bedrijven en de concurrentiekracht sterker dan subsidies. En het kent al lang diverse positieve neveneffecten voor de economie³.

¹ Motie van het lid Bruins over het bevorderen van innovatiegericht inkopen, 5 november 2020, Kamerstuk 35 570 XIII, nr. 50

² CPB, Kansrijk Innovatiebeleid, 2016

³ CPB, Kansrijk Innovatiebeleid 2016 en Update Kansrijk Innovatiebeleid 2020; European Commission, Quantifying the impact of Pre- Commercial Procurement (PCP) in Europe based on evidence from the ICT sector, 2015

Box 1 Minilezing Mariana Mazzucato over publiek opdrachtgeverschap

Ook Mariana Mazzucato, Professor Economics of Innovation and Public Value en een van de invloedrijkste economen van dit moment, benadrukt het belang van publiek opdrachtgeverschap. «Publieke opdrachtgevers geven sturing en richting aan innovatie», stelt zij. Ruim 400 mensen namen in december deel aan de minilezing die zij in samenwerking met Rijkswaterstaat en PIANOo gaf.

Volgens Professor Mazzucato gaat de rol van de publieke sector verder dan enkel het faciliteren en ondersteunen van bedrijven om te innoveren. De publieke sector heeft volgens haar een rol in het bespoedigen van transities. Dit betekent dat de publieke sector er niet enkel is om marktfalen op te lossen. Ze kan ook samen met het bedrijfsleven nieuwe markten scheppen en zo publieke meerwaarde creëren.

Het inkoopbudget van een overheid kan daarvoor worden ingezet. Professor Mazzucato noemde het voorbeeld van de Verenigde Staten, waar Small Business Innovation Research (SBIR)⁴ wordt gefinancierd vanuit de inkoopbudgetten van publieke organisaties. Zij dienen 3,2 procent van hun onderzoeksbudgetten aan SBIR te besteden. Met dit budget vragen publieke opdrachtgevers bedrijven gericht om innovatieve oplossingen te ontwikkelen voor hun publieke vraagstukken. Indirect helpt deze aanpak ook bij het opschalen van innovatieve oplossingen van deze bedrijven.

Beleid

Vanwege de positieve bijdrage die innovatiegericht inkopen levert aan de maatschappij en de economie stimuleert het kabinet aanbestedende diensten bij centrale en decentrale overheden van de mogelijkheden daarvan gebruik te maken. Geëigende instrumenten voor innovatiegericht inkopen zijn Small Business Innovation Research (SBIR), het Innovatiepartnerschap (IP)⁵, prijsvragen en hackatons⁶. Het Expertisecentrum Aanbesteden, PIANOo, geeft namens het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) voorlichting en advies aan aanbestedende diensten over innovatiegericht inkopen.

Deze kabinetsperiode is tien miljoen euro beschikbaar gesteld om de rol van de overheid als «launching customer» te versterken. Deze middelen zijn ingezet voor SBIR's en IP's die bijdragen aan het realiseren van oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Tot nu toe heb ik tien innovatiegerichte inkooptrajecten financieel ondersteund. Deze waren bijvoorbeeld gericht op de doorontwikkeling van circulaire viaducten (met Rijkswaterstaat, zie *box 2*), het CO₂-neutraal maken van provinciale vaarwegen (met Provincie Zuid-Holland), het veilig binnensporten en heropenen van sportevenementen tijdens de coronacrisis (met kennisorganisatie ZonMw) en het ontwikkelen van duurzame persoonlijke beschermingsmiddelen voor de zorg (met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport).

Op de website van RVO.nl zijn vanaf eind februari succesvolle voorbeelden van SBIR's van de afgelopen tien jaar terug te lezen.

⁴ SBIR is een (pre-commerciële) vorm van overheidsinkopen van R&D door bedrijven voor maatschappelijk uitdagingen waar in de markt nog geen oplossing voor is.

⁵ Een Innovatiepartnerschap is een aanbestedingsprocedure, waarbij een overheid een samenwerkingsverband aangaat met één of meerdere bedrijven voor de ontwikkeling en afname van een innovatieve oplossing.

⁶ Een hackathon is een evenement waarin teams van deelnemers non-stop bezig gaan om binnen een korte tijd oplossingen voor aangereikte casussen te bedenken.

In 2019 is ook het programma Startup In Residence Intergov (SiR) gestart, waarin zes overheidsorganisaties zijn vertegenwoordigd. Binnen dit programma werken startups samen met opdrachtgevers aan innovatieve oplossingen voor (beleids)vraagstukken. De werkwijze van het IP is leidend voor SiR. Recente SiR-vraagstukken hebben betrekking op de ontwikkeling van een oplossing om startups op het juiste moment in hun innovatieproces de commerciële voordelen en kansen van intellectueel eigendom te tonen en op het meten van de beste oplossingen om verspreiding van het coronavirus op locatie te voorkomen.⁷

Box 2 SBIR Circulair Viaduct

Rijkswaterstaat heeft een flink aantal viaducten op haar areaal. In 90 procent van de gevallen moeten deze viaducten ruim voor het behalen van de technische levensduur al gesloopt worden, omdat het viaduct niet meer in de huidige infrastructuur past. Het circulair maken van viaducten zorgt voor minder afval, minder gebruik van primaire grondstoffen, minder CO₂-uitstoot en behoud van natuurlijk kapitaal, en past binnen de ambitie van Rijkswaterstaat om volledig circulair te werken in 2030.

Omdat de bestaande oplossingen in de markt niet toereikend zijn om een circulair viaduct te bouwen, is Rijkswaterstaat vanaf 2019 intensief in gesprek gegaan met bedrijven, kennisinstellingen en andere overheden in de zogenoemde «Open Leeromgeving». Hierin wisselden meer dan zestig deelnemers kennis en ervaring met elkaar uit over het circulair bouwen van viaducten. Op basis daarvan creëerden zij een gedeeld beeld over de stappen die nodig zijn om een circulair viaduct te ontwikkelen, onder andere op het gebied van materiaal, ontwerp en technologie.

In 2020 heeft Rijkswaterstaat de SBIR Oproep Circulaire Viaducten gedaan, waarbij ondernemers werden uitgedaagd om circulaire oplossingen te ontwikkelen en te valideren voor viaducten. Ruim dertig partijen hebben op deze Oproep gereageerd, waarvan er tien zijn geselecteerd door een onafhankelijke beoordelingscommissie voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek. Deze haalbaarheidsonderzoeken worden voorjaar 2021 afgerond. De beoordelingscommissie zal vervolgens drie partijen selecteren om een prototype te realiseren, op een door Rijkswaterstaat beschikbaar gestelde locatie. De SBIR is naar verwachting in 2022 afgerond met de realisatie van deze drie nieuwe circulaire oplossingen, die vervolgens door Rijkswaterstaat en andere organisaties kunnen worden ingekocht.

Invulling motie innovatiegericht inkopen

Dat uw Kamer ook waarde hecht aan innovatiegericht inkopen, blijkt uit de motie Bruins. Deze verzoekt de regering om afspraken te maken met aanbestedende diensten binnen de rijksoverheid om innovatiegericht inkopen de komende drie jaar te bevorderen en hierover streefcijfers vast te leggen. Daarnaast verzoekt de motie de regering om met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) te overleggen hoe innovatiegericht inkopen via het mkb kan worden bevorderd bij lagere overheden.

De afgelopen jaren ben ik al intensief in overleg geweest met centrale en decentrale overheden over de mogelijkheden van innovatiegericht inkopen, en over de ondersteuning van concrete SBIR's en IP's. Concrete

⁷ Zie www.startupinresidence.com voor meer informatie over SiR.

resultaten hiervan blijken uit de hierboven gegeven voorbeelden. In lijn met de motie zal verder overlegd worden met aanbestedende diensten. Ten behoeve van deze gesprekken zal PIANOo in samenwerking met het onderzoeksbureau Dialogic een overzicht opstellen van mogelijke beleidsinterventies. Zo kunnen aanbestedende diensten innovatiegericht inkopen bevorderen door hiervoor budget te reserveren binnen hun begroting of door innovatieagenda's op te stellen voor de uitvoering van de eigen publieke taken. De mogelijke interventies zullen worden geïllustreerd met voorbeelden uit binnen- en buitenland. Op basis van de publicatie kan met aanbestedende diensten van gedachten worden gewisseld hoe zij hun beleid ten aanzien van innovatiegericht inkopen kunnen versterken, en kunnen belemmeringen worden verkend. Een eerste sessie hierover is voorzien in het voorjaar, mogelijk tijdens de InnovatieExpo in april 2021. Aanbestedende diensten kunnen daar vervolgens zelf acties en streefcijfers aan koppelen.

Om de financiële ondersteuning van SBIR's en IP's dit jaar te continueren, zal ik eenmalig 1,5 miljoen euro beschikbaar stellen. Met dit bedrag wil ik tenminste drie nieuwe SBIR's of IP's ondersteunen, die aansluiten op de missies van het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid⁸. RVO zal dit voorjaar, mede in overleg met IPO, VNG en andere departementen, online voorlichtingssessies organiseren over SBIR en het IP onder meer om hen wijzen op de mogelijke financiële ondersteuning vanuit EZK. Eind 2021 zijn alle middelen voor innovatiegericht inkopen (de eerdere 10 miljoen euro en de extra 1,5 miljoen euro) naar verwachting volledig ingezet. Het is aan een volgend kabinet om te besluiten over het beleid vanaf 2022. PIANOo blijft beschikbaar om kennis en expertise met betrekking tot innovatiegericht inkopen te delen met overheden die zelf aan de slag gaan met innovatiegericht inkopen.

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
M.C.G. Keijzer

⁸ Zie Kennis en Innovatie Agenda's 2020 – 2023, www.topsectoren.nl/missiesvoordetoekomst